

En in zijn *Kroniek* in ons Gereformeerd Theologisch Tijdschrift geeft Ds. J. C. Rullmann, na eerst er op gewezen te hebben, hoe in de eerstvolgende jaren ons drie kerkhistorische jubilea wachten: in dit jaar het honderdjarig bestaan der Synodale organisatie, in 1917 het vierde eeuwfeest der Kerkhervorming en in 1918 de driehonderdjarige herdenking der Nationale Synode van Dordt, over eerstgenoemd jubileum het volgende oordeel.

Geen hooggestemde lofreden wil mij van de lippen als ik denk aan de invoering van het »Algemeen Reglement voor het Bestuur der Hervormde Kerk«, dat den 7den Januari 1816 koninklijk goedgekeurd werd. Hoe meer ik er van te weten kom, hoe meer ik ze beschouw als de grootste ramp, die onze Gereformeerde Kerken in de negentiende eeuw getroffen heeft.

Na uitvoerige citaten te hebben meegedeeld uit het protest, dat de Classis Amsterdam in 1816 tegen de invoering van het reglement inzendde, geeft Ds. Rullmann dan voort in dit met zorg bewerkte artikel tal van uitspraken van Prof. Gunning om te doen zien, hoe ook deze leidsman der ethischen over de synodale organisatie den staf brak. Hij eindigt met het treffende citaat uit diens »Geloof en Kerkvorm« over te nemen:

»Wij willen ook in het Kerkelijke laten gelden de spreuk: »Alle ziel zijn machten die over haar gesteld zijn, onderworpen; want er is geene macht dan van God.« Nu is de Heere Jezus Christus (niet een onbepaalde naam, maar beoelend in den zin waarin de Hervormde bekennissen dien naam uitspreken) de eenige van God gestelde macht in de Kerk, en Zijne ordeningen en geboden het enige dat van Boven over ons gesteld is. En wat het Synodaal bestuur aangaat, dat is noch van God, noch ook is het een Macht.

»Neen, ook niet een Macht in den zin die alleen in de Kerk van Christus gelden kan. Zedelijk recht van bestaan, d.i. een recht dat in het Woord van God en in het geloof der Gemeente gegrond is, zoodanig recht heeft het Synodaal Bestuur volstrekt niet. Daarom ook heeft het geene macht, niet de minste beteekenis voor het geloofsbepaalt en het zedelijk leven der gemeente.« »Heilig, gezegend is ons de gemeenschap in het huis des Gebeds, zoo zij waarlijk is een gemeenschap des Geloofs, een verheerlijking Gods in geest en in waarheid. Maar indien de kopers slang ten slotte als een doode overgeleverde vorm wordt bewaard, zoo zeggen wij den Hiskia die haar in stukken slaat in weerwil van de eervolheid der herinneringen die zich aan haar vastknoopen — Nehustan! Aldus dorsten wij naar den tijd der meer duidelijke tegenstelling tusschen Geloof en Ongehoof; ja wij wachten met ernstige vreugde op de verbijzing van het door velen bewaarde afgodsbeeld der kerkelijke heid met de valsehe bevrediging die zij schenkt in de goddeloosheid en in het leven der gemeente — Nehustan!

Om daaraan dan zelf nog toe te voegen:

Jammer slechts dat in '86, toen Dr. Kuyper het afgodsbeeld van het Synodaal kerkisme in stukken wilde slaan, Dr. Gunning dezen Hiskia niet meer zegende, maar zelf mee deed aan het bevooroordeeld van Nehustan.

En datzelfde geldt van Dr. Vos, die de Synode eenmaal vergeleek bij een lichte, snelle komeet die hare wegen verdraait. Van Dr. Segers, die zijn vreugdegriet zoo brengen aan de eerste de beste kerk, die den moed had om het synodaal verband te verbreken. En van Dr. Hooft, die uitroep »God gave dat Friesland van zijn Noordgrens tot zijn Zuidhoek opzond met God tegen de Synode!«

Hadden deze mannen en hun geestesverwanten toen inderdaad meegewerkt aan de verbijzing van het afgodsbeeld, zij zouden thans, bij ons juichen over onze verlossing van de synodale organisatie, niet meer hooven te bidden, gelijk we nu blijven doen: »Brenge, Heer! al uw gevangenen weder.«

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van N. N. te Baarn f. 2.50.

Da. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.

Leestafel.

Dr. J. RIDDERBOS, ISRAËL EN DE BAALS. AFVAL OF ONTWIKKELING. Rede gehouden bij de overdracht van het rectoraat der Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland, den 7en December 1915. — E. J. Bosch (Ibn. — Nijverdal 1915.

Op deze eerste, niet minder wetenschappelijke dan principiële rectorale oratie van Professor RIDDERBOS, den Oud-Testamenten aan onze Theologische School, is het mij een genoegen hier de aandacht te vestigen.

Zij bestaat, behalve de FATA, niet minder dan 65 bladzijden. Waarschijnlijk alzo niet zonder coupures uitgesproken, was zelfs voor hen, die haar hebben gehoord, het in druk vastleggen niet overbodig, terwijl daarmee ook aan wie niet tot het auditorium hebben behoord, voortzover zij althans in de O. Tische quaesties belangstellen, een dienst is bewezen.

De waarde van de Rede zelf wordt bovendien nog verhoogd door de 175 AANTERKENNINGEN waarin haar inhoud op 25 bladzijden gedocumenteerd is.

Na een Inleiding waarin gewezen wordt op den rijkdom aan materiaal voor de kennis van het religieuze leven der Oostersehe oudheid, door de onderzoekingen der latere jaren aan het licht gebracht, komt de redenaar op den omkeer, veroorzaakt door de theorie van geleerden als KUNEN, WELHAUSEN en WELHAUSEN in Duitsland, in de voorstelling van het O. T. omtrent ISRAËL's historie. En als voorbeeld, dat niet de feiten bij dien omkeer den doorslag gaven, maar voeder de filosofische praemissen van HEBEL's ontwikkelingsgedachte, meent hij dan te kunnen wijzen op de beschouwingen dezer geleerden aangaande de beteekenis van het KANAANETISCH HEIDENDOM voor ISRAËL's historie.

Zoo komt hij tot zijn onderwerp: ISRAËL EN DE BAALS, AFVAL OF ONTWIKKELING?

Dr. RIDDERBOS splitst bij de behandeling daarvan zijn rede in vier onderdeelen. Eerst spreekt hij over de voorstelling van WELHAUSEN en zijn volgelingen omtrent de historie van OUD-ISRAËL's religie; dan over de tegenwoordige, op grond der nieuwere onderzoekingen, geldende voorstelling omtrent het KANAANETISCH HEIDENDOM; verder beoordeelt hij de historische juistheid van het in zijn le onderdeel geschilderde beeld van OUD-ISRAËL's religie; en ten slotte handhaaft hij, tegenover de evolutionistische voorstelling, het getuigenis der SCHRIJFT.

Met het oog op den belangrijken inhoud van dezen oratie en den beperkten omvang van mijn LEESTAFEL zal ik mij ditmaal slechts bepalen tot de eerste twee onderdeelen, om haar bespreking, met de behandeling der twee laatste, een volgend maal te volleindigen.

Men weet uit het O. T. zelf, meer bepaaldelijk uit het boek der RICHTEREN, dat de ISRAËLITEN, kort nadat zij in KANAAN waren gedrongen, van de religie der KANAANETIEN, die zooal niet uitsluitend dan toch vooral een vereering van BAAL en ASTARTE was, voorstellingen en gebruiken hebben overgenomen, die hün tot dusver vreemd waren geweest. Niet omtrent dit feit, maar wel omtrent zijn waardeering bestaat verschil.

Terwijl men toch vroeger, met het O. T. zelf, het als »afval« beoordeelde, gold het voor geleerden als KUNEN, WELHAUSEN en hün volgelingen juist als een voortschrijden in de ontwikkeling van ISRAËL's religie.

Zoo schreef ten onzent reeds in 1869 Prof. KUNEN, om mij tot hem te bepalen, in zijn: DE GODSDIENST VAN ISRAËL I p. 306, naar aanleiding van dit overnemen der ISRAËLITEN van religieuze voorstellingen en gebruiken: »Behrigen wij ons niet geheel, dan is dit een allergeleukst moment in hün religieuze ontwikkeling!«

Met het oog nu op deze beoordeeling van de genoemde geleerden, stelt Dr. RIDDERBOS de vraag, of ISRAËL's MEEDOEN AAN DEN DIENST VAN KANAAN'S BAALS EN ASTARTE AFVAL VAN ZIJN GOD WAS, DAN WELKE NOODZAKELIJK STADIUM, JA ZELFS EENE SCHREDE VOORWAARTS OP DEN WEG ZIJNER RELIGIEUSE ONTWIKKELING?

In het antwoord, dat hij in zijn rede op die vraag geeft, bevestigt hij dan, dat het een »afval«, en ontkenk hij, dat het een »ontwikkeling« was. De stelling, dat men hier niet met »afval«, maar integendeel met »ontwikkeling« heeft te doen, vindt haar uitgangspunt in die moderne godsdienstwetenschap, of liever wijsbegeerte van den godsdienst, volgens welke, ook op het gebied van de religie, naar de eene immanente levenswet, het hoogere zich uit het lagere ontwikkelt. Ook ISRAËL's religie zoo daarop geen uitzondering maken. Prof. KUNEN, om mij weer tot hem te bepalen, schreef dan ook a. w. I. p. 41 en 42, dat »tusschen den godsdienst van ISRAËL en de andere godsdiensten geen soortgelijk verschil bestaat!«

Dit brengt Prof. RIDDERBOS er dan toe om, alvorens te bestriden de stelling, dat ISRAËL's meedoen aan den dienst van het KANAANETISCH HEIDENDOM tot een ontwikkeling van zijn eigen religie heeft geleid, in korie trekken, die hij ontcent aan de nieuwere en nieuwste vakliteratuur, te schetsen de voorstelling van de moderne godsdienstwetenschap omtrent de historie van ISRAËL's religie. Hij doet dit, zooals ik reeds zei, in het eerste onderdeel van zijn rede (p. 8—14).

Die voorstelling dan is ongeveer aldus. De religie der nomadenstammen, die door MOSES tot een volk ISRAËL werden, was, gelijk alle religies in haar aanvang, animisme of »geesten«-vereering. Het Geloof aan »geesten«, goede en kwade, die dan of los rondzwerven of vastzitten in steenen en boomten, in broeden en dieren, en in welk laatste geval men bij deze, — in tegenstelling met de »grootere« — »kleinere« natuuringen, van FETTERISME spreekt.

»Oen nu deze nomadenstammen onder MOSES' leiding tot een volk werden samengevoerd, gaven zij hün Geloof aan »geesten« allernat op, maar aanvaardden daarbij, als hün gemeenschappelijke godheid, JAHVEH, die, altijd naar deze voorstelling, waarschijnlijk de plaatselijke god van den SINAI was, en het karakter droeg van een onweersgod.

Over het al dan niet hooger zedelijk karakter van dezen JAHVEH-dienst in onderscheiding van de andere volksreligies bestaat verschil, maar hierin komt men overeen, dat naast JAHVEH als volksgod, voor het bewustzijn van oud-ISRAËL niet alleen de »geesten«, maar ook de goden van andere stammen of volkeren bestaan en er alzo van MONOTHEISME nog geen sprake was.

Toen nu, deze pas tot een volk geworden nomadenstammen in KANAAN waren binnengedrongen, vonden zij daar een landbouwvolk, dat als zoodanig een wel niet veel hogere, maar dan toch hogere cultuur had dan zij.

En ook dit volk had zijn goden. De religie der KANAANETIEN was, toen ook deze zelf nog nomaden waren, evenzeer animisme geweest en ten deele was zij het nog. Want wel begon uit deze »geesten«-vereering, in den dienst van BAAL en ASTARTE, zich reeds een »goden«-vereering te ontwikkelen, maar bij de locale of plaatselijke vereering van de BAALS behielden deze »goden« nog hün karakter van »geesten«. Inzonderheid was BAAL — de naam beteekent niet anders dan »sheer« of »meester« — de baal of heer van de bron, waaraan een bepaald terrein zijn vruchtbaarheid dankte. En zoo ook, wanneer men zich zulk een locale »geest« als een vrouwelijk wezen dacht, sprak men van de baal of de astarte.

Als, zij het dan ook nog half animistisch voorgestelde goden van een landbouwvolk, stonden zij in verband met de vruchtbaarheid, en met die vruchtbaarheid van het land hing ook süm hün eeredienst of cultus. Zoo konden de ISRAËLITEN er dan ook, nu zij van nomaden landbouwers waren geworden, er gemakkelijk toe komen om bij hün vereering van JAHVEH ook die van de BAALS over te nemen, en straks werd dan wat de KANAANETIEN aan hün BAALS toeschreven, door ISRAËL toegekend aan zijn volksgod JAHVEH. Hij, dien de ISRAËLITEN zich aanvankelijk nog gedacht hadden als wonend op de SINAI, werd nu in dubbelzinn in de baal of de heer van het land, en zijn cultus of eeredienst werd daarbij als die van de BAALS.

Dit alles was, altijd weer volgens de bovengenoemde voorstelling, een »ontwikkeling« in de religie van ISRAËL.

De Godsvoorstelling van ISRAËL, zoo er bij hebben gewonnen.

JAHVEH, de god van het onweder, van den krijg werd eerst toen de godheid, die ook is de geveer van koren, most en olie.

Met termen, onthomen aan K. MARTI'S RELIGION DES ALTEN TESTAMENTS UNTER DEN RELIGIONEN DES VOORBEREN ORIENTS, waarin de drie stadien der evolutie van ISRAËL's religie als NOMADEN-, BAUKER- en PROFETEN-religie worden onderscheiden, besluit RIDDERBOS aldus zijn schets van de voorstelling der moderne critici omtrent de geschiedenis van ISRAËL's religie: DE NOMADENRELIGIE IS TOT EEN BOERENRELIGIE GEWORDEN, STRAKS KOMEN DE PROFETEN, die ISRAËL's religie tot een nog veel hogere trap van volmaaktheid zullen opvoeren, ook door haar te ontdoen van veel onzuiveren, dat ze uit den Baalidienst had overgenomen. (p. 12).

Uit een oogpunt van architectoniek acht ik het niet geheel onbedenklijk, dat Prof. RIDDERBOS op deze voorstelling der historie van ISRAËL's religie reeds hier zijn critiek begint te oefenen (p. 13 en 14). Bij de bespreking van het derde onderdeel der oratie hoop ik daarop terug te komen.

Geheel ter plaatse daarentegen, en daarbij lang niet onraak, komt mij de critiek voor, welk de hoogleraar ocent in zijn tweede onderdeel (p. 15—32), op de andere voorstelling der Wellhausiansche School, op die van de religie der KANAANETIEN, of zooals hij zich kortweg uitdrukt: het KANAANETISCH HEIDENDOM.

Op grond van de nieuwere ontdekkingen toont Dr. RIDDERBOS hier aan, dat bij de komst van ISRAËL in KANAAN, de religie der KANAANETIEN lang niet zoo onschuldig en veel meer gedegeneerd was, dan de moderne critici het zich vroeger wel voorstelden, en het dus, ook bij hün voorstelling omtrent het toenmalig stadium der religie van ISRAËL, zekendijk onmogelijk was, dat, laat het mij maar weer zeggen met de woorden van Prof. KUNEN: »over de hulde, die zij, (de ISRAËLITEN) aan de goden van Kanaän toebachtte, hün geweten hün geen verontziet heeft gedaan.

Na, met de »volkerentafel« van Genesis X de CHAMITISCHIE afkomst der KANAANETIEN te hebben geïndiceerd tegenover de gangbare meening, dat zij SEMIETIEN waren, en na er op gewezen te hebben, dat hün cultuur, zooals men tegenwoordig uit de ontdekkingen en opgravingen weet, veel hooger stond dan men eertijds meende, komt RIDDERBOS op grond van »oudere en nieuwere gegevens« tot zijn kenschetsing van het KANAANETISCH HEIDENDOM. Daarbij blijk dat uit de feiten, dat de theorie, volgens welke de aanpassing van ISRAËL aan dit HEIDENDOM een vanzelfheid was, reeds voor zoover zij uitging van de meening, dat KANAAN'S »goden« oorspronkelijk »geesten« of demonen waren en dit animistisch karakter, toen ISRAËL in KANAAN kwam, nog hadden, onhoudbaar is. Maar ook wordt met de feiten aangetoond, dat deze theorie omtrent het spontane van ISRAËL's aanpassing, bij het eigenaardig karakter van deze KANAANetische goden, niet minder onhoudbaar is.

In de geschiedenis van de wijsbegeerte van den godsdienst pleegt men te onderscheiden tusschen »natuur-« en »ethische«-religies. In de eerste, waar de »goden« niet anders zijn dan de verspersoonlijkte natuurkrachten, verbeeld door de dichtende phantasie, zijn zij, als in de VEDISCHE religie der INDIËRS, slechts de »wachters« der zedelijke wereldorde. Hoe meer echter zulk een »natuurreligie« degeneert, des te meer treedt er ook dit zedelijk moment op den achtergrond. Zoo was het bij de natuurreligie van KANAAN, voor wie ontandring RIDDERBOS bepaaldelijk op de niet-SEMITISCHE afkomst van de KANAANETIEN meent te moeten wijzen.

Tegenover de enkele ethische trekken, die zich nog vertoonden in namen waarvan de zin is: »BAAL rijk« of »BAAL vergeldt«, wijst hij dan op de verbinding van BAAL met ASTARTE, door welke verbinding van een mannelijke met een vrouwelijke godheid; — in scherpe onderscheiding met de JAHVEH-religie, — het absoluut goddelijke wordt geassimileerd aan het menscheelike. Maar ook wijst hij op de niet deze natuurreligie verbonden weelden en wellustigen cultus, bepaaldelijk wat betreft den dienst van ASTARTE, uitkomend in het »menschenoffer« en de »religieuze prostitutie.

Zelfs bij het beeld, dat de moderne critici ontwierpen van ISRAËL's oude religie, is, naar de hoogleraar op het einde van dit tweede onderdeel zegt, niet te handhaven de stelling, »dat ISRAËL zich aan zulk een Heidendom kon overgeven, zonder door een innerlijke stem van afval te worden beschuldigd!«

G.

Uit de Pers.

In de *Zuider Kerkbode* schreef Ds. Kerkhof het volgende artikel onder den titel: Neem uw Bijbel mee.

Vele kerkgangers komen zonder Bijbel ter kerk. Wat een dwaze gewoonte. Sommigen hebben een paalboekje van zoo klein mogelijk formaat. Anderen hebben een uitgave, waarin het Nieuwe Testament staat. En dan meenen ze reeds genoegzaam gewapend te zijn. Het komt dan ook herhaaldelijk voor, dat de dienaar, die immers evenveel uit het Oude als uit het Nieuwe Testament Gods Woord bedient, van den kansel af ziet hoe nauwelijks een flende deel der broeders en zusters zijn tekst naslaat of het voor te lezen hoofdstuk meelezende volgt. In kerken waar vaste zitplaatsen zijn, laten enkelen een bijbelje liggen. Dat is een goede gewoonte. Voor enkele stuivers reeds kan men in het bezit komen van een Bijbel — d.w.a. een heelen Bijbel — en daardoor vergemakkelijkt men zich zelve het volgen van de predikatie zoolw als van het verleen der den Opener.

Er zijn evenwel ook moeiere uitgaven van O. en N. Testament in zoo handig formaat, dat een ieder ze zonder bezwaar kan meedragen van huis naar de kerk en vica versa zonder er onder te beruipen.

In stadkerken komen soms zusters der gemeente met een tasche, waarin allerlei prullaria nestelen, naar de kerk, dat beter vervangen kon worden door een Bijbel.

Onder ons Gereformeerden wordt er evenveel waarde gehecht aan het Oude als aan het Nieuwe Testament: Het een kan niet zonder het ander. Het beste deel der gemeente hoort zelfs gaarne stoffen uit het Oude Verbond behandelen. De Schifkennis wordt er zoo door vermeerderd. En immers, wanneer men op de O. T. Schriften het licht der Nieuwe Bedeeeling laat vallen, krijgt het geheel der Godspenbaring voor ons zoo rij en inhoud en zoo veelzijdige nuanceering.

Het moet er de gemeente om te doen zijn, allereerst onderwils uit de Schriften te ontvangen. Juist als een leeraar bemerkt, dat heel zijne gemeente meer onderzoekt wat hij predikt, is 't voor hem een prikkel te meer steeds dieper te delven uit dien rijken goudmijn. Wanneer de gemeentelieden geen Bijbel voor zich hebben in de kerk, nemen zij ook van het Woord, dat bedient wordt, niet genoeg notitie. Thuisgekomen weten zij nauwelijks waar, De en zegt: In Habakuk; de ander: In Jeremia. En na wat vergeefs zoeken wordt constateerd, dat men 't niet meer vinden kan.

Onderzocht de Schriften!

Doet dat niet alleen thuis, maar ook in het Huis des Gebeds. Wat voortrecht is het, dat wij in een tijd leven, dat ieder een practiesemplaar van een Bijbelje in hündelijke leesbaren druk kan meenemen naar de kerk. Zulk voorrecht misten vorige geslachten. Het is een roeping alle middelen, die middelen, die kunnen aangewend worden om toe te nemen in Bijbelkennis, ook te gebruiken.

Wat ziet een dominee die zijn gehoor aankijkt, nu? Oa, dit, dat broeders en zusters, en niet te vergeten ook kinderen, die een Bijbel voor zich hebben, meestal met frische en onverdeelde aandacht de predikatie volgen. Schrijver dezes kwam het omgekeerde wel eens voor, dat hij na het voorlezen van een tekst, uit eenige verzen bestaande, opziende een broeder zag knikkebollen. Als een goed gereformeerde met lust en ernst ter kerk gaat en begeert gebouwd te worden op het allerheiligste geloof en onderwezen te worden uit alle deelen van de Schrift, dan kan hij niet verzuimen een Bijbel voor zich te hebben. Moge er in dit opzicht verbetering komen. Niemand late uit schaamte een Bijbelje thuis, denkende: wat zullen anderen er wel van zeggen als ik met zoo'n boek over straat of langs den weg loop. Zulke gedachten blijven bij een goed Christen zelfs verre.

Onder de platlandsbevolking zijn bij sommige families nog ouderwetse Bijbels in gebruik, getrukt van geslacht op geslacht, wel wat dik van formaat maar waaruit toch blijkt, hoe ook onze voorouders, zoo zij 't ook maar eenigzins konden bekostigen, den Bijbel meenamen op hun kerkgang. Zoo behoort het bij het een degelijk Gereformeerd volk! Vader Cats droeg wel een foliant met kanttekeningen mee onder den arm, als hij ter kerke ging. Dat is nu niet meer noodig.

Maar zonder Bijbel in de kerk zitten — dat moest onder Christenen, die leven willen bij heel de Schrift, niet voorkomen.

Geen halve Christen, — geen halve Bijbel. Een heele Christen, en een heele Bijbel.

Daarop zal zegen rusten: verstand en hart zullen er beide wel bij varen.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons: Het Comité voor de V. U. mag zich ook in de IJsaeltreek verheugen in bij den aanvang geslaagden arbeid. Dank zij velerlei correspondentie, kon worden vastgesteld, dat D. V. op Donderdag 27 Januari 1916 een Universiteitsdag te Dieren zal worden gehouden.

Plaats van samenkomst is de Geref. Kerk. Sprekers zijn: 's middags ± 3 uur: Prof. Dr. F. W. GROSHEIDE v. Amsterdam, 's avonds ± 6 uur: Prof. Dr. J. RIDDERBOS v. Kampen.

Uit 't feit, dat ook een Hoogleraar van onze Theol. School zich beschikbaar stelde, blijkt wel, dat deze bijeenkomsten niet bedoelen eenige verandering te brengen op kerkelijk gebied, ten opzichte van onze beide Opleidingsscholen; maar eenvoudig verlevendiging van de belangstelling in ons Hooger Onderwijs op Geref. grondslag, zoolw dat aan de V. U. tot ontwikkeling kwam.

Alle man van Geref. beginsel is op die vergaderingen van harte welkom. 's Middags is er gelegenheid om vragen te stellen; 's avonds draagt de bijeenkomst 't karakter van een biduind.

Terstond na dezen Universiteitsdag zal de actie in de plaatselijke Comité's worden ter hand genomen. Met 't oog daarop werden locaalcomité's aangewezen voor Dieren, Doesburg, Doetinchem, Zutphen, Brummen, Apeldoorn, Ellecum, de Steeg en Velp, terwijl mede beproefd zal worden te arbeiden in Vorden, Voorst en Geesteren.

Een volle kerk toone, dat ook in Gelderland de herten warm kloppen voor ons Geref. H. O. Gods zegen kronke ook dezen arbeid, onder biddend optien tot Hem ondernomen! De vrucht worde geplukt door de V. U.; en in deze Stichting door gansch ons Geref. Nederland; tot zere van Hem, in Wiens naam immers onze Geref. Hoogeschool werd opgericht.

Classis Dordrecht.

Punten voor de agenda der Februari-vergadering worden ten spoedigste ingewacht bij den eerst-ondertegeteende.

Namens den Raad der roepende kerk: Dr. J. E. VONKENBERG, voorz. A. VETTEN, scriba.

Zwijnrecht, 10 Januari 1916.

Classe Brielle.

De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Hellevogeluis bericht, dat de Classe Brielle D. V. vergaderen zal op Woensdag 2 Februari te Middelharnis, ten 9.30 v.m.

Punten voor het agendum worden voor 25 Januari bij den scriba ingewacht.

A. KOLLAARD, praeses. P. PRINS, scriba.

Art. II en 13.

Aanvragen voor bovenstaande in Zuid-Holl. Z. G. worden ingewacht voor 1 Maart e. k. bij Dr. M. H. K. Mol.

Zwarteveen, 11 Januari '16.

Buitenland.

België. Wederopleving. Langamerhand begint België zich te herstellen van de ontzettende slagen die het door den oorlog zijn toegebracht. De nijverheid moge zich nog niet kunnen ontwikkelen gelijk te voren, de landbouw daarentegen bloeit gelijk nog niet gezien is. Het is sedert eenigen de gewoonte geweest, in de steden en op het platte land, den avond voor Kerstfeest het z.g. »réveillon« te houden. Het is de feestmaaltijd welke dan bereid wordt, en welke tot middernacht duurt; dan staat men van den diach op en begeeft zich naar de mis.

In Brussel is het gewoonte geworden dat men het Kerst-Reveillon in een restaurant gaat gebruiken. Een huiselijk Kerstfeest met de kinderen, met of zonder Kerstboom, kent men in Brussel niet. Men gaat in den Kerstnacht souperen in een gerenomeerd restaurant, en men heeft in den regel geen flauw vermoeden van datgene, wat in de volheid des tijds geschied is en wat de Engelen in den hemel heeft doen juichen. In de volkswijken en op de boulevards en in de deftige buurten, overal viert men feest op den dag vóór Kerstmis, zonder aan den Hemel te denken. De bedelhuizen, vroeger in den Kerstnacht gezocht, ging men steeds meer mijden, zoodat in Brussel allengs de mis te middernacht niet meer werd gevierd. Na het souper werden velerle nachtkroegen bezocht, waar wordt gedanst.

Hierin is door den ernst van den tijd verandering gekomen. De restaurants werden schier niet bezocht, de nachtkroegen hadden niet eens het verzoek gedaan om na het vervroegde sluitsuipen open te blijven. Daarentegen hadden de Roomsche geestelijken besloten, dit jaar weer een kerkdienst te middernacht te houden; de kleinste kapel ontsloot op dat tijdstip hare deuren. De menigte die zich daaraan begaf, was ontraggelijk groot, en men luisterde weer naar het Engelenlied, dat volgens de Roomsche vertaling luidt: »Eere zij God in de hoogste

hemelen, vrede op aarde voor menschen, die van goeden wille zijn!«

Dat gehele scharen weder de kerken bezochten, is voor België's hoofdstad de winst geweest, die de oorlog heeft gewerkt.

N-Amerika. De inaugureele rede van den Principal van het Princeton Seminary.

Wij deelden het een en ander mede omtrent den strijd, die in de Presbyteriaansche Kerk gevoerd wordt tegen het modernisme. Het Union Seminary van New-York is jaren lang een kweekplaats voor moderne candidaten geweest, en daar de hoogleeraars van die instelling een overwegend invloed uitoefenden op de Classis van New-York, zoo kwamen velen dier candidaten, na door genoemde Classis onderzocht te zijn, de kerk binnen. Het schijnt dat de Presbyteriaansche kerk van de nieuwe wereld in haar laatste algemeene synode daarom alle Gemeenschap met het Seminary van New-York verbroken heeft.

In »Princeton Seminary« bezit de Presbyteriaansche Kerk eene instelling voor hooger onderwijs, wier hoogleeraars niet medegeleerd werden door den geest der eeuw. Dit Seminary is niet weinig versterkt doordat op Woensdag 13 Oct. Dr. J. Ross Stevenson geïnstalleerd werd als »principal«. Tegelijkertijd werd Dr. R. Smith als professor in de homiletiek bevestigd.

In Dr. Stevenson heeft het Seminary een man die den invloed der school meer naar buiten zal doen uitgaan. De oratie waarmede hij zijn ambt aanvaardde, ging over de eischen die de Presbyteriaansche kerk aan de Theologische School stelt, of gelijk de titel luidt, over: »Theologische opleiding in het licht van de eischen des tijds!«

De eischen des tijds waren volgens den spreker vier in getal. In de eerste plaats moet men wetenschappelijke opleiding hebben in den geest van de apostelen. Mannen vol van geloof en van den Heiligen Geest zijn er noodig, die ook bekend zijn met de noden en het streven der menscheid. Voorts moet de Theologische school mannen vormen van positief geloof die de levende bodschap des heils weten te brengen. Nu de hedendaagsche Schriftcritiek de Godspenbaring aantast en de dusgenaamde wetenschap het boven-natuurlijke en het wonder door de evolutie-theorie wil wegwijzen, terwijl de Hegeliaansche wijsbegeerte de werkelijkheid der zonde en het bestaan van een persoonlijk God aantast, zijn er mannen noodig, die op de hoogte zijn van den tijd waarin wij leven en welke beslist de oude waarheden die door de openbaring Gods worden geleerd, weten te verdedigen.

Ten derde eischt de kerk mannen die het Evangelie weten toe te passen op het terrein van het sociale leven. In de eerste plaats is het Evangelie een kracht Gods tot zaligheid voor den individueelen mensch, maar tevens leidt de individueele bekeering tot actie op alle terrein des levens. De vierde eisch is een breede blik, die heel de menscheid omvat. De Christelijke religie alleen kan de internationale verhoudingen in het rechte licht plaatsen. De gepoende deur voor de Zending wordt steeds meer gezien. Princeton heeft vele zendingen gevormd, hetwelk in bijzonderheden werd aangehouden.

Wij verbiiden ons in deze rede, welke goed staat op de omstandigheden waarin de Presbyteriaansche kerk verkeert. Wel hadden wij gaarne nog iets meer vernomen, en wel omtrent de houding die de aanstaande Dienaren des Woords hebben aan te nemen ten opzichte van de belijden der Presbyteriaansche kerk. Maar als men weet dat in die kerk van Amerika de belijdenis die aan alle Christelijke Kerken gemeen is, bevestigd wordt, kan men begrijpen dat door den hoogleraar niet gesproken werd over het specifiek Presbyteriaansche, maar

Zou het niet passend zijn, als in den aanvang van den nieuwen jaarkring, in de maand Januari, een bepaalde dag in de week, niet een Zondag, werd afgezonderd, om den Heere te smeecken, ook om dit jaar voor Zijn welverdiende oordeelen genadig te willen bewaren, hoewel wij er met diepe verontwaardiging bij moeten belijden, dat wij het niet beter gemaakt hebben dan eenig ander volk. En indien er toch iets goeds is, is dit niet uit onszelf, maar alleen uit louter genade. En hebben wij meer licht dan eenig ander volk, zoo hebben wij ook meer tegen licht gezonden.

Men zal zeggen: maar op 1 Oud en Nieuwjaars is wel met den oorlog gerekend, en is het gebied hiervoor opgegaan. Zeer zeker. Toch, het geldt hier een zeer bijzondere zaak. Toont de Heere niet dat Hij een twist heeft met de volken? En waar dit zoo is, behooren wij daar niet gedurig aan Zijn voeten te verkeerden; kunnen wij er, als het hart in dezen recht staat voor den Heere, buiten?

En wat geldt voor den geloovige afzonderlijk, geldt dit toch eigenlijk ook niet voor de Kerk als zoodanig? Maakt het een goeden indruk, een verheffenden indruk, als het schijnt dat kerkelijk deze dingen niet buitengewoon wegeen?

Als wij veel behoefte hebben om wegens een zeer groot belang het aangezicht des Heeren te zoeken, dit behaagt den Heere. Dit geldt ook voor een Kerk. Als wij behoefte hebben daar niet eens een ure, maar een bepaalden dag bijzonder aan te wijden, het behaagt Zijne Majesteit. Ja, zouden daar niet vele tuchtingen door verzwakt worden, dat wij, Gods alreede hand gevoeld, toen met een alle andere zaken voor een wijle verdringende behoefte, om het aangezicht des Heeren daarin te zoeken?

Een bezwaar bij velen zal nu dit zijn, dat een geheele dag door velen niet gegeven kan worden. Toch zal het afzonderen van een gancken dag meerderen ten nutte kunnen komen, dan het afzonderen van een enkel bepaald uur. Aan deze moeilijkheid zou ook tegemoet gekomen worden, door de beide samenkomsten, waardoor zoo'n dag gekenmerkt zou moeten zijn, elk niet langer te laten duren dan een uur. Na een korte toelichtende bediening des Woords, het gebied. Ook dit behoort niet lang te zijn. Immers een enkele maal zal ons hier samenbrengen. Ook weten wij, dat de betekenis en kracht des gebeds niet bestaat in zijn lengte, of ook in praal van woorden. Maar, die tot God komt, moet gelooven dat Hij is, en een beloofer is dergenen die Hem zoeken.

Kort en krachtig, ootmoedig en geloovig. Doch dat is hetgeen van den H. Geest is, en de H. Geest geven moet, zal deze een genade zegen. Het is ook zoo. Doch godvruchtig bekennen van zijn onmacht en ongeschiktheid eindigt nooit in die onmacht, maar richt zich uit de ellende kinderlijk op tot God.

Laat ons dan gezamenlijk op een dag onze smekingen nederwerpen voor ons volk in deze benauwende tijden, en ook voor de strijdende volken, en niet vergeten hen die daar leven in de loofgraven der aarde, — een leven dat geen leven is, — ja, laat ons onze smeking nederwerpen ten behoeve van de volken der wereld, dat toch niet nog meer volken, welke ook, meegeslept worden.

Of durft men zeggen: het zal tot ons niet komen. Immers de strijd woedt nu bijzonder in den Balkan! — En zal dat dus de stok en de staf zijn, waarop ons hart leunt? Hoogst gevaarlijk, indien wij zoo staan. Zoo is het te vreemde dat de oordeelen, ook over ons, niet uitblijven!

Ontvang, hooggeachte Redactie, met dank voor de opname, mijn beleefden broedergroet.

Uw dw.

A. M. DIEMANSE.

Den Haag, 3 Jan. 1916.

Gereformeerde Gezindheid

Gereformeerde Kerken.

BEROEVEN: Serooskerke (W.), P. Warmenhoven, te Aarlanderveen. — Emmen-Compascuum, Joh. H. Rietberg, te Koudekerke a/d Rijn. — Westervoort Elst (Gld.), S. de Vries, te Klazienaveen (Nieuw-Dordrecht).

AANGENOMEN: Altevier bij 1 oogeveen, J. W. Esselink, te Wateringen.

BERAANT: Diehlwegen, F. H. van Loon, te Ter Apel. — Oude en Nieuwe Bijlster, H. L. Roth, te Eindhoven. — IJkenhuizen, J. H. Broek Roelofs, te Schildwolde. — Axel, J. Sybema, te Zierikzee. — Huisen (N.-H.), G. de Jager, te Wolfartsdijk. — Spijk (Gr.), H. A. Minnik, te Bunschooten.

Het was voor de Gereformeerde Kerk van Elburg Zondag 11. een droevige en gewichtige dag. Na ruim 14-jarigen gezamenlijk arbeid nam haar zoo bemind en algemeen geachte herder en leeraar Ds. J. Vesseur afscheid van zijn gemeente. Aan de hand van het Schriftwoord uit Handelingen 20 vers 32 sprak hij van een liefdesband, door het verleden gelegd, van een onderbroken arbeid voor het heden, en van den blik des geloofs in de toekomst. 'Wat waren schoone woorden, woorden van dank, van troost en bemoediging, die de schiedende leeraar tot zijn gemeente nog richtte. Toespraken namen leeraar en gemeente, namen zusterkerken en classen, ook namen het burgerlijk bestuur, getuigen van dankbare waardering van den zoo gezegenen en veelzijdigen arbeid van den geliefden leeraar en gaven uitging aan de wenschen voor leeraar en gezin, die opwelden uit het hart. Ten slotte zong de gemeente, vertolkend de gevoelens van liefde en dank, Ps. 121 vers 4 en Ps. 134 vers 3 staande den leeraar met zijn gezin toe. 'Was een aandoenlijke en hartroerende ure, bewijs van den hechten band, gevlochten tusschen leeraar en gemeente.

Stelle de Heere Ds. Vesseur ook verder tot rijken tegen in de Kerk van Ouderkerk aan den IJssel en schenke Hij ook aan de Kerk van Elburg weder spoedig een getrouw arbeider in dit deel van 's Heeren rijk.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEVEN: Hellum en Stevensweert, H. Maria, cand. te Rekenen (Gld.). — Wierp (G.), J. G. Dekking, te Montfort. — Herveld, F. Schrale, te Valsburg. — Sybekarspel, H. J. Witkop, te Hippolytusdorp op Wieringen. — Oene (bij Epe), F. F. J. van de Plasse, te Den Ham. — East (Dr.) (toez.), J. A. de Vries, te Zurich (Zwitserland) vroeger in N. O. I.

AANGENOMEN: Dinxperlo, J. W. van Petegem, te Groede. — Kollum, G. W. Noordenhout, te Boers (N.-H.). — Vlaardingen, H. A. Heijer, te Renkum.

BERAANT: Schiphol, B. C. Koolhaas, te Zuidland. — Barneveld, J. G. Dekking, te Montfort. — Oud en Nieuwe-Gastel, H. A. Boers, cand. te Capelle a/d IJssel. — Hena (N.-H.), J. W. Roelofs, cand. te Dordrecht. — Oosterland, G. B. Kruining, cand. te Scheemda. — Callantsoog, Eeningburg, Wier, J. W. Roelofs, cand. te Dordrecht. — Weesp, E. Warmolts, te Nunspeet. — Asperen, J. Hoekstra, te Burum. — Haerlewoorde (toez.), J. Ravesloot, te Heukelum. — Ootland, G. J. Koolhaas, te Kampervenn. — Driesum (toez.), H. A. Heijer, te Renkum.

Met vriendelijken dank aan zoovele geabonneerden, die ons de verschuldigde abonnementsgelden over het afgelopen kwartaal reeds toezonden, nemen wij de vrijheid hun, die dit nog niet deden, te verzoeken, zulks alsnog uiterlijk den 20sten dezer te doen en hun postwissel te adresseren aan

De Administratie van „De Heraut“, Amsterdam.

De abonnementsprijs van De Heraut is 1.20 per kwartaal.

Na ontvangst van den postwissel wordt den afzender daarvan bericht gezonden.

DE ADMINISTRATIE.

Amsterdam, Jan. 1916.

Advertentiën.

Heden overleed zacht en kalm, na een kortstondige ongesteldheid, onze geliefde Man en Vader

GERLOF BOSMA,

in den ouderdom van 64 jaar en 8 maanden. Dat hij heenging in het vaste vertrouwen op zijn Heer en Heiland, dien hij hier in zijn leven heeft gediend, is, in onze diepe droefheid, onze troost.

Mede namens de Kinderen,
Wed. P. BOSMA-HEMMES.
Workum, 31 Dec. 1915.

L. G. WEISZ & Co.

Commissionairs in Effecten,
Westermarkt No. 21
AMSTERDAM.

GELDNOOD.

De Nederl. Vereeniging van Vrienden der Waarheid is niet in staat om aan het einde dezer maand het salaris van haren oefenaar en het pensioen der weduwen uit te betalen. Het Bestuur deelt dit mede aan alle broeders en zusters, die zoo menigmaal hulpe boden en die het ook nu niet aullen teleurstellen. Er zijn er nog altijd, die met dankbaarheid gedenken, hoe zij in die dagen, toen het aantal onzer godsalige predikanten zeer klein was, menigmaal door het woord onder eenvoudige oefenaars opgebouwd werden op hun alreelst geloof. En waar het getal onzer vroegere vrienden en vriendinnen door den dood zeer afnam, mogen daar hunne kinderen nog hun liefde voor onze oefenaars toonen.

Het Bestuur,
Prof. Dr. F. L. RUTGERS, Voorzitter.
Ds. B. VAN SCHELVEN, Vice-Voorz.
G. H. A. GROSHEIDE, Sec.-Penningm.
Leidschegracht 45 te Amsterdam.

Heden verscheen bij J. H. KOK te Kampen

HET BLONDE BEEST

Een Tijdschrift - door
Dr. B. Wielenga

Royaal formaat — Prijs f. 0.25

Slapeloos-

heid is spoedig te genezen door
Mijnhardt's Zenuwtabletten.

Per koker 60 cent, 3 kokers f. 1.70. Verkrijgbaar bij Apoth. en Drogist. Fabrik. A. Mijnhardt, Pharm. Fabr. Zeist.

Eisch vooral merk „Mijnhardt“.

Ds. H. HOEKSTRA,
Tot Prijs Zijner heerlijkheid.

Tien leerredenen over
Ephese 1: 1 tot 2: 10.

Ingen. f. 1.25. Gebonden f. 1.70.

Dese laatst verschenen bundel preeken van den nu ontslapen bekenden Arnhemschen prediker is verkrijgbaar in elke boekhandel en bij den

Uitgever E. J. Bosch Jhzn. Nijverdal.

Lezers van
Dag- en Weekbladen

IN DE
Spoorwegwagens

werpt Uwe Couranten, na ze gelezen te hebben, in de bussen voor de Ziekenhuizen op de Perrons van de Spoorwegstations aanwezig; daarmede verricht gij een nuttig werk.

Laat ze vooral niet in den wagen liggen.

BLOEI

Het 10e deeltje is algemeen verzonden.

De deeltjes IX, I en II volgen binnenkort.

Andere stukjes ter perse

BLOEI BLOEI

Aan de voorstanders van het Christelijk Onderwijs.

L. S.

Voor een vijftal jaren werd voor Kostverloren arbeidersbevolking, door samenwerking van Gereformeerde en Hervormde Christenen, een School met den Bijbel opgericht als een Zendingsschool, ten einde de kinderen onder de beademing van het Woord Gods te brengen, en te voorkomen, dat ze voor het Socialisme werden opgevoed.

Was men toen niet begonnen met den bouw, dan zou er een Openbare School zijn gekomen. Met weinig geld is men toen aangevangen, omdat het moest. De School breidde zich onder den zegen des Heeren zoo snel uit, dat ze spoedig moest worden vergroot; ze telt heden bijna 200 leerlingen.

De zware schuld, die op haar drukt, maakt het voortbestaan evenwel onmogelijk, zoo ze niet gesteund wordt door bijdragen van buiten. Behalve de reeds te hooge hypotheecaire schuld is er een lastersschuld van drie duizend gulden, terwijl er gedurende het bestaan der School elk jaar een tekort was van ruim duizend gulden.

Deze acht duizend gulden moet afgelost worden. Wij vertrouwen op den Heere onzen God, Wiens zaak ook deze School is, en roepen Uwen steun in, omdat wij weten, dat de belangen van Gods Koninkrijk ook U ter harte gaan.

Dese School is niet tot stand gekomen, zooals de meeste Christelijke Scholen, die door de ouders in een Schoolvereniging en Bestuur worden opgericht, maar als tak van Inwendige Zending, die nooit beter kan aanvangen dan met het onderwijs en de opvoeding der jeugd.

Helpt ons mede, Vrienden, om dezen arbeid te kunnen voortzetten!

Stelt ons s. v. p. niet teleur!

Ondergetekenden geven gaarne hun namen ter aanbeveling van dese zaak.

Ds. J. L. PIERSON, Voorz. v. d. Schoolraad.
Ds. J. I. MIEDEMA, Geref. Predikant.
Ds. J. L. DIPPEN, Herv. Predikant.
Ds. R. HAMMING, Geref. Predikant.
Ds. J. J. KNAF, Ned. Herv. Pred. en Hoofdred. v. „Oude Paden“.

Ds. G. H. A. v. d. VEGTE, Geref. Pred.
J. C. WURTS, Districts-Schoolops.
C. HUIZINGA, Insp. v. C. N. S.

HET BESTUUR:
J. v. d. ZWEEF, Voorzitter.
L. MESSINGA, Secretaris.
E. WEEBER, Penningmeester.

Ds. A. de VRIES, Ned. Herv. Pred.
G. HASELAAR, Agent der Rijksverzek.
J. H. VOERMAN, Ontv. v. In- en Uitg. rechten.
B. te VELDE.
K. VELDAMP.

A. van der VEEN.
H. L. SINGER.
J. WESTRA.
E. BOSSINAE.

Belangrijk voor ieder ernstig Bijbellez.

BIJBELVERTALEN

door Prof. Dr. F. W. GROSHEIDE. Prijs f. 1.25.

Verkrijgbaar in den Boekhandel en na toezending van het bedrag per postwissel bij den Uitgever H. A. VAN BOTTENBURG, Prinsengracht 493, Amsterdam.

WED. JOHs. ALBERTS,
Tabak- en Sigarenmagazijn
„BILDERDIJK“,
Bilderdijkstraat 5, - Amsterdam.
Ruime sortering van goede merken in elken prijs.

ZONDAGS GESLOTEN.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD.

Eerstvolgende Afvaarten naar:
PERNAMBUCO, BAHIA, RIO DE JANEIRO, SANTOS, MONTEVIDEO en BUENOS-AYRES.

Vortrek van

STOOMSCHIP.

Amsterdam.

La Coruna.

Vigo.

Leixoes.

Lissabon.

1) ZEELANDIA 19 Jan. 22 Jan. 23 Jan. 1 Febr. 24 Jan.
2) en 3) Vrachtstoomschip 26 5 Febr. 6 Febr. 15 Febr. 16
4) GELRIA 2 Febr. 5 Febr. 6 Febr. 15 Febr. 16
5) en 6) Vrachtstoomschip 9 19 Febr. 20 Febr. 21
6) HOLLANDIA 16 19 Febr. 20 Febr. 21

1) Sneldienst voor Passagiers en IJgoederen naar Rio de Janeiro, Santos, Montevideo en Buenos-Ayres. Naar Pernambuco en Bahia alleen voor Passagiers.
2) Vrachtdienst naar Montevideo en Buenos-Ayres (Rosario).
3) Vrachtdienst naar Pernambuco, Bahia, Rio de Janeiro en Santos (eventueel ook naar Natal, Cabedello, Macao en Victoria).
Voor verdere inlichtingen wende men zich tot den KONINKL. HOLLANDSCHEN LLOYD, Prins Hendrikdijk 131 te Amsterdam, Telegram-adres: REALLOYD, of tot de Agenten te Rotterdam: D. BURGER & ZOON; te 's-Gravenhage: GRANS & Co.

De Groninger Brandwaarborg - Maatschappij.

HOOFDKANTOOR
GRONINGEN, O. Boteringestraat 72.

Speciale afdeeling voor H.H. Predikanten en Onderwijzers, alsmede voor Kerken en Scholen.

R. HUSEN

2 deelen, (Prijs oorspronkelijk f. 5.50).

Deze laatste exemplaren van dit goede werk stellen wij verkrijgbaar ad f. 1.— ingenaaid, f. 1.90 gebonden.

Na ontvangst van postwissel volgt franco toezending.

AMSTERDAM. DRUKKERIJ DE STANDAARD.

Evangelisatiearbeid van de Ger. Kerken in Noord-Brabant en Limburg.

Met hartelijken dank ontvangen in de maand December:

Geref. Kerk Vlaardingen f. 10; id. Bedum A f. 20; id. Nijawier f. 2.50; id. Tiel f. 2.50; id. de Krim (Ov.) f. 2.50; id. Goenga en Sijbranddalen f. 3; id. Molenaarsgraaf-Brandwijk f. 2.50; id. Monster f. 2.50; id. Helenaaven f. 2.50; id. Aarlanderveen f. 2.50; id. Amsterdam f. 2.50; id. Coll. Randwijk f. 3.15; id. Coll. Oostzaan f. 5.05; id. Coll. Arnhemuiden f. 7.85; id. Nagit f. 1.25; id. Coll. Krainingen f. 10.15; id. Coll. Valtermond f. 3.64; id. Coll. Ransdorp f. 4.60; id. Coll. Putten f. 29.46; id. Coll. Oosterbeek f. 14.90; id. Coll. Dussen f. 8.19; id. Coll. Axel f. 51.18; id. Coll. Kockengen f. 18.87; id. Coll. Oudewater f. 24.32; id. Coll. Aalsmeer f. 23.48; id. Coll. Heinoord f. 10.30; id. Coll. Vianen f. 18.75; id. Coll. Leerdam f. 21.50; id. Coll. Gorinchem f. 12.74; door Ds. A. A. v. Schelven van de Geref. Kerk Arnhemuiden f. 1; id. Grijskerke f. 3; id. Meliskerke f. 2.50; id. Middelburg A f. 5; id. Middelburg C f. 2.50; id. Serooskerke f. 3.50; id. Veere f. 2.50; id. Vlissingen f. 2.50; id. Vrouwepolder f. 2.50; Zendingsschool, id. f. 2.50; Giften f. 2; Coll. leendest te Roermond Oct. f. 25, Nov. f. 25.11; samen f. 50.11; Gift uit Putten f. 10; Gift uit Velp 2 x f. 0.50 = f. 1; Nagit Oldebroek f. 4.20; Nagit Ds. H. J. f. 1; Nagit H. Velp f. 1; Nagit van een hoorder uit Zevenaar f. 1; Gift Zendingsschool, Tholen f. 5; Meyr. Blokpoel, Middelburg f. 1.92; Gift Meij. P. Mulder, Arnhem f. 2; Jaar. bijdrage schipper H. Fruin, Hoogeveen f. 1.50.

De Vorst van Indië of de Val van Konstantinopel, door LEWIS WALLACE (schrijver van Ben Hur) Tweede druk, 2 deelen ingenaaid voor slechts f. 2.25; of gebonden in één buitengewoon fraaie prachtband voor slechts f. 2.90.

De verovering van Konstantinopel door de Turken is één der belangrijkste gebeurtenissen in de Geschiedenis.

Meesterlijk opgevat is dit werk met zijn taalschichtige figuur van „De Wandelende Jood.“ Verkrijgbaar bij den Uitgever D. BOLLE, Hang 98, te Rotterdam, en verder alom. Franco toezending na ontvangst van postwissel f. 2.25 of f. 2.90, waarop melden: „Vorst van Indië.“

H. Smit, Schookland f. 2.50; Meij. A. Wilschut Heerjansdam f. 6.53; Meij. M. v. d. Berg, id. f. 5.60; Saldo „De Bode“ f. 25.

Met dringende aanbeveling bij de intrede van 1916.

Namens Deputaten,
P. NOMES, te Penn.
L. J. SCHALEKAMP, te Penn.

Fijnjaar, 1 Jan. 1916.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:

door den heer J. Sweep te Alkmaar (f. 6); door den heer M. Kievit uit Klaaswaal f. 0.50; uit Numansdorp f. 16; uit Mijnsheerenland f. 3.50; uit Strijen f. 66; uit Westmaas f. 4.50, samen f. 90.50; door den heer A. den Beste uit Amide f. 2.50; uit Hoogblokland f. 2; uit Hoorn f. 2.50; uit Meerkerk f. 6; uit Noordeloos f. 7; uit Otterland f. 18, samen f. 38; door den heer K. Pranken te Oranjestad f. 15; door Ds. C. de Gooyer te Bennekom f. 17; door den heer G. Dijkstra uit Appelscha f. 2; uit Idard f. 0.50; uit Sonnegge f. 1.50; uit Wollega f. 11, samen f. 15; door Ds. J. J. Impeta uit Katwijk a. Z. f. 26; uit Katwijk a. d. R. f. 31; uit Valkenburg f. 1, samen f. 58; door Ds. N. Woldinga te Ten Post f. 19.50; door den heer J. van der Waals te Nijkerk o. d. V. f. 435.50; door Ds. J. van Haeringen te Hoek van Holland f. 3.50; door Ds. W. K. P. Goeree te Wageningen f. 0.50; door den heer S. Bosselaar te Aangekerke f. 31.50; door Ds. J. H. Broek Roelofs uit Siddeburen f. 8.50; uit Schildwolde f. 15; uit Slochteren f. 7, samen f. 30.50; door Ds. U. Ubbens uit Boerakker f. 2; uit Ennath f. 10; uit Leek f. 11; uit Roden f. 2; uit Zevenhuizen f. 8.50, samen f. 34; door Ds. H. Buitenhuis uit Vreeswijk f. 59; uit Jutfaas f. 9.50; uit IJsselstein f. 9, samen f. 77.50; door den heer R. K. Nauta uit Tjerkwerd f. 4; uit Patregge f. 0.50, samen f. 4.50.

Aan Collecten (voor de Theol. faculteit): van de Gereformeerde Kerk te Overtoom f. 42.45; te Noordeloos f. 3.39; te Lochem f. 4.39; te Sprang f. 3.89.

Voor de Medische Faculteit:
(Contributiën) door den heer J. Sweep te Alkmaar f. 2; door den heer M. Kievit uit Strijen f. 24.50; uit Numansdorp f. 6, samen f. 30.50; door Ds. J. van Haeringen te Hoek van Holland f. 2.50; door den heer S. Bosselaar te Aangekerke f. 1; door Ds. U. Ubbens uit Ennath f. 3; uit Leek f. 2.50, samen f. 5.50; door Ds. H. Buitenhuis te Vreeswijk f. 4.50; door den heer R. K. Nauta uit Hiesum f. 4. (Schenkingen) door den heer P. Rot Can. te Westzaan f. 50.

Voor het TE KORT:
door den heer Jac. Salomons gevonden in de collecte te Gasselter-Nijveveen f. 20; extra collecte Gereformeerde Kerk te Noordeloos f. 12.76; dito te Wollega f. 18.43; door den heer D. Pereboom te Marken van N. N. f. 1; door Ds. H. Buitenhuis te Vreeswijk f. 4.50.

TH. RUYSS Gzn., Penningmeester.
Amsterdam, Keizersgracht 162.

Dit blad wordt gratis
Bijdragen van med.
van dit blad betref.
Advertentiën aan de
Insendingen, die l.
vragen, kunnen voor.

Van de

ZES

zij de
zal He
wij va

Hoewel nu Jo
feten zijn, die in
beiden aich langs
toch verschillen ze
naar tijdsorde rui
liggen. Trad Jo
euw voor Christu
de dagen van Joch
vooral in Hiskia
Joel's profetische
zagen, van 875 tot
de periode van N
710 voor Christus
daartusschen ligt,
zoo te Nineve en te
te Jeruzalem, aanm
gaan, en in nog st
die wijziging invle
der Profeten die
van Joel en Micha
houde men hierbij
wat 't wereldleven
nageslacht, niet doe
gen, maar door Ass
werd aangegeven.
de Bijzondere Oper
de Semieten, even
der aarde, het
En niet alleen d
achterschaduw Sar
de afstemmingen
grond trad, doch uit
voorrang heeft zi
Christus verschene
heerschende krach
Assur en Babylon
spoor in de geschie
alleen de Joodsche
twaalf miljoen ziel
Doch al blijkt hie
het geestelijke en i
en uitwendig behe
het Oude Testam
laatste der profetie
spreken, moet 't on
voor den geest ste
het wereldleven n
van Babylon en N
altoos ten deele va
is zoo, omstreeks
David, en vooral
omstreeks 1000 to
sterke stoot van J
Oosten uitgegaan,
allengs de gevierde
van deze Semitisch
dield nauwelij
leven, en na zijn g
sterven, ging de to
op Nineve en Bal
niet meer de Bijzo
de Gemeene Grati
en hietoe dienden,
de beide Semitische
en Babylon.

Tusschen deze be
Oosten bestond ste
land van Assyrie v
van Babel vormde
vlakte. Dit versch
aard, het karakter
ners in. Vandaar d
rie en van Babylon
historisch verloop
het overzicht van
overmacht van den
Staten, maar de gr
deze wisseling toch
steeds Babel, en n
duurzaam op den
blijkt 't steeds me
hebben toegedragen
Babel onder de ove
raken, maar op de
spoedig, dat de eig
leven in 't Oosten b
zooverre beantwo
geheel aan de voo
van Oud- en Nieu
Na Sardanapalus (6
rie geheel op den a
cadnezar (605—55
trionf. Naar histor
de eerste machthei
konden zwaaien ov
die later in Assur
Vooral de vondst v